

درس فارغ فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

تاریخ: ۱۵ اردیبهشت ۱۳۹۹

مصادف با: ۱۰ رمضان ۱۴۴۱

جلسه: ۴۴

موضوع کلی: فصل فی احکام الجبائر

موضوع جزئی: حکم ضرر داشتن آب برای چشم یا اطراف آن

سال تحصیلی: ۹۸-۹۹

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

مسأله ۶۰۵: «فی الرمد یتعین التیمم إذا كان استعمال الماء مضرّاً مطلقاً، أمّا إذا أمکن غسل أطراف العين من غیر ضرر و إنّما كان یضرّ العين فقط، فالأحوط الجمع بین الوضوء بغسل أطرافها و وضع خرقة علیها و مسحها و بین التیمم»^۱.

به نظر مرحوم سید (ره)، اگر شخصی مبتلا به درد چشم باشد و استعمال آب مطلقاً [، چه نسبت به خود چشم و چه نسبت به اطراف چشم] ضرر داشته باشد وظیفه اش تیمم است، اما اگر شستن اطراف چشم، بدون اینکه ضرری در پی داشته باشد، ممکن باشد و استعمال آب فقط برای چشم ضرر داشته باشد، پس احتیاط این است که شخص بین وضو و تیمم جمع کند، به این نحو که اطراف چشم را بشوید و پارچه ای روی چشم بگذارد و بر آن مسح کند و سپس تیمم کند.

مسأله مذکور دو فرض دارد؛

فرض اول، اینکه آب مطلقاً [چه نسبت به خود چشم و چه نسبت به اطراف آن] ضرر داشته باشد که وظیفه شخص این است که تیمم کند.

دلیل حکم این فرض این است که یکی از موجبات تیمم موردی است که استعمال آب برای شخص ضرر داشته باشد و در فرض مذکور نیز چون استعمال آب برای شخص ضرر دارد وظیفه اش این است که تیمم کند و فرقی نمی کند که استعمال آب برای خود چشم ضرر داشته باشد یا برای اطراف چشم ضرر داشته باشد زیرا چشم درد، تحت عنوان جراحات، قرح و شکستگی قرار نمی گیرد تا احکام جبیره در رابطه با آن مطرح شود، بنابراین، اخبار باب جبیره این فرض را شامل نمی شود و این فرض که آب برای چشم یا اطراف چشم ضرر دارد، تحت عنوان اخبار جبیره قرار نمی گیرد، بلکه تحت عنوان موردی قرار می گیرد که استعمال آب برای شخص ضرر دارد که در این صورت وظیفه شخص از طهارت مائیه به بدل آن که طهارت ترابیه و تیمم است منتقل می شود.

به علاوه اینکه در فرض مذکور، شخص از وضو گرفتن عاجز است و چون از وضو گرفتن عاجز است و اخبار جبیره نیز این مورد را شامل نمی شود نوبت به بدل شرعی وضو که تیمم باشد، می رسد لذا وظیفه شخص این است که در این فرض، تیمم کند.

فرض دوم، اینکه استعمال آب، فقط برای چشم ضرر دارد، ولی برای اطراف چشم ضرر ندارد که در این صورت وظیفه شخص این است که وضوی جبیره بگیرد و علاوه بر آن تیمم نیز بگیرد.

به نظر می‌رسد که در این فرض نیز همانند فرض اول، وظیفه شخص این است که تیمم کند چون این فرض، همانند فرض مذکور در مسأله ۶۰۴ [که بحث آن گذاشت] از مصادیق مواردی است که استعمال آب برای شخص ضرر دارد و اخبار باب جبیره نیز شامل آن نمی‌شود، بنابراین، وظیفه شخص این است که تیمم کند.

پس ضابطه، این است که اگر مورد، تحت عنوان اخبار جبیره قرار گیرد وظیفه شخص این است که بر جبیره مسح کند، ولی اگر تحت عنوان اخبار جبیره قرار نگیرد وظیفه شخص این است که تیمم کند و وضوی جبیره‌ای از او ساقط است و در فرض مذکور نیز چون تحت اخبار جبیره قرار نمی‌گیرد وظیفه شخص این است که تیمم کند.

البته ممکن است که گفته شود که احتیاط و جمع بین وضوی جبیره‌ای و تیمم از باب علم اجمالی است، یعنی چون شخص یقین داشته که تکلیفی متوجه او شده است و احتمال می‌دهد که وظیفه‌اش تیمم باشد و از طرفی نیز احتمال می‌دهد که وظیفه‌اش وضوی جبیره‌ای باشد لذا بین هر دو جمع می‌کند و هم وضوی جبیره‌ای می‌گیرد و هم تیمم می‌کند.

مسأله ۶۰۶: «محلّ الفصد داخل فی الجروح، فلو لم یمكن تطهیرہ أو کان مضرّاً یکفی المسح علی الوُصلة التي علیہ إن لم یکن أزیّد من المتعارف و إلّا حلّها و غسل المقدار الزائد ثمّ شدّها، كما أنّه إن کان مکشوفاً یضع علیہ خرقة و یمسح علیها بعد غسل ما حوله و إن کانت أطرافه نجسة طهرّها و إن لم یمكن تطهیرها و کانت زائدة علی القدر المتعارف جمع بین الجبیره و التیمم»^۱. به نظر مرحوم سید (ره)، محل فصد [و رگ زدن] داخل در جروح است، پس اگر تطهیرش ممکن نباشد یا تطهیر آن ضرر داشته باشد، مسح بر وُصله [که روی محل فصد بسته شده است]، اگر بیشتر از مقدار متعارف نباشد، کفایت می‌کند، ولی اگر وصله بیشتر از مقدار متعارف بیشتر باشد، باز می‌شود و مقدار زائد شسته می‌شود و سپس بسته می‌شود [و روی آن مسح می‌شود]، کما اینکه اگر روی محل فصد باز و مکشوف باشد، پارچه‌ای روی آن می‌گذارد و بعد از شستنِ اطراف آن، بر آن مسح می‌کند و اگر اطراف محل فصد نجس باشد باید آن را تطهیر کند و اگر تطهیر آن امکان نداشته باشد و مقدار نجس بیشتر از مقدار متعارف باشد بین وضوی جبیره‌ای و تیمم جمع می‌کند.

«الحمد لله رب العالمین»